מיתיבי [א]אונס שגירש אם [א] ישראל הוא מחזיר ואינו לוקה ואי אמרת כיון דעבר אמימרא דרחמנא לקי הא נמי לילקי תיובתא דרבא אמר לך [א] שאני התם דאמר קרא [1]כל ימיו [ב]כל ימיו בעמוד והחזיר ולאביי אי לאו דאמר רחמנא כל ימיו הוה אמינא איסורא הוא דעבד ליה אי בעי ליהדר ואי בעי לא ליהדר קמ"ל: לישנא אחרינא [ג] מיתיבי אונס שגירש אם ישראל הוא מחזיר ואינו לוקה ואם כהן הוא לוקה ואינו מחזיר קתני (א) [ג] אם ישראל הוא מחזיר תיובתא דאביי [ד] שאני התם דרחמנא אמר כל ימיו כל ימיו בעמוד והחזיר ורבא אמר לך אי לא כתב רחמנא כל ימיו הוה אמינא לילקי וליהדר דהוה ליה (ב) [ה] לאו גרידא דכתיב לא יוכל לשלחה אהכי כתב קרא כל ימיו לשוייה לאונס [ו] ללא תעשה שניתק לעשה דאין לוקין עליו והרי תורם מן הרעה על היפה דרחמנא אמר [2]מכל חלבו חלבו אין גירועין לא [ז]ותנן [ח]אין תורמין מן הרעה על היפה ואם תרם תרומתו תרומה אלמא מהני תיובתא דרבא אמר לך רבא שאני התם כרבי אילעא [ט]דא"ר אילעא מנין לתורם מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה שנאמר [3]ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו ממנו אם אינו קדוש נשיאות חטא למה מיכן לתורם מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה ולאביי אי לאו דאמר רחמנא ולא תשאו עליו חטא ה"א הכי אמר רחמנא עביד מצוה מן המובחר ואי לא עביד חוטא לא מיקרי קמ"ל והרי ממין על שאינו מינו דאמר רחמנא [4]כל חלב [ו] יצהר ליתן חלב לזה וחלב לזה [י]ותנן [כ]אין תורמין ממין על שאינו מינו ואם תרם אין תרומתו תרומה אלמא לא מהני תיובתא דאביי אמר לך אביי שאני התם דאמר קרא ראשיתם ראשית לזה וראשית לזה [ל]וכן אמר ר' אילעא [ח] ראשית ולרבא אי לאו דאמר (ג) רחמנא ראשית הוה אמינא תירוש ויצהר דכתיב בהו חלב חלב (ד) [ט] דאין תורמין מזה על זה אבל תירוש ודגן [ב] דגן ודגן דחד חלב כתיב בהו [י] כי תרים מהאי אהאי לא [מ]לקי כתב רחמנא ראשית ליתן חלב לזה וחלב לזה ל"א הא תירוש ודגן דחד חלב כתיב בהו תרים מהאי אהאי כתב רחמנא ראשית והרי חרמים דאמר רחמנא [יא] [5]לא ימכר ולא יגאל [נ]ותנן [ס]חרמי כהנים אין [ג] [יב] [ע](פודין אותב) אלא נותנין לכהן אלמא לא מהני תיובתא דאביי אמר לך [יג] שאני התם דאמ' רחמנא [5]קודש קדשי' הוא [יד] בהווייתו יהא ולרבא

הא נמי לילקי. כלומר תינח לאביי דאמר [ד:] דהיכא דמהני [טו] [ד] לילקי להכי קתני הכא דאינו לוקה דהא לא מהני מאי דעבד (ה) [ה] שיכול להחזירה אלא לרבא דאמר [שם] דלא מהני והאי דלקי משום דעבר אמימרא דרחמנא הכא אע"ג דלא מהני לילקי נמי משום דעבר אמימרא דרחמנא: [טז] **לא יוכל** [ו] **לשלחה כל ימיו.** דמשמע דכל ימיו לא יוכל לשלחה דאם גירש יחזיר דכל ימיו בעמוד והחזר קאי והילכך לא עבר אמימרא דרחמנא אבל בעלמא אע"ג דלא מהני ודאי לוקה משום דעבר אמימרא דרחמנא: **ולאביי.** דאמר דהיכא דמהני לקי אבל אי לא מהני לא לקי לדידיה למאי איצטריך למיכתב כל ימיו לאשמועינן דקאי בעמוד והחזר ואהכי לא לקי משום דהוי קום עשה אפי' לא כתיב כל ימיו שמעינן לדידיה דלא לקי כיון דלא מהני (ו) [ז] דיכול להחזירה: **איסורא** (ז) **עבד** [יז] **לה.** שגירשה אבל מילקא [ח] לא לקי והרשות בידו ואי בעי ליהדר ואי לא בעי לא ליהדר: **קמ"ל.** כל ימיו ולימד לך הכתוב דמוטה בידו להחזירה [יח] [ט] והשתא כל ימיו בעמוד והחזר קאי והלכך לא לקי ולאו משום דהוי קום עשה: **ל"א תיובתא לאביי.** דאמר לעיל דמהני דהא חזינא הכא בלא יוכל לשלחה דלא מהני (ח) דיכול להחזירה וקשיא לאביי אבל לרבא דאמר לעיל לא מהני ודאי ניחא דהכי קתני הכא דיכול להחזירה דלא מהני. אמר לך אביי שאני התם דאמר קרא כל ימיו כלומר בעלמא מהני והכא באונס שגירש להכי [יט] מחזיר משום דכתיב כל ימיו דכל ימיו בעמוד והחזר קאי: **ורבא אמר לך.** כלומר לרבא דאמר דכל לא תעשה שבתורה לא מהני לדידיה למאי הלכתא איצטריך למיכתב כל ימיו לאשמועינן דקאי בעמוד והחזר פשיטא דבכל דוכתא נמי שהוא לא תעשה לא מהני ומשני רבא אי לא כתיב כל ימיו הוה אמינא לילקי משום דעבר אמימרא דרחמנא והדר ניהדר לה שיהא מחזירה לאחר שילקה(י): (ט) [י] **והוה ליה אונס.** כלומר להכי תיסק אדעתין דלילקי דהוי אונס [כ] דעובר אלאו דלא יוכל לשלחה וליכא אלא לאו גרידתא להכי כתיב כל ימיו דכל ימיו בעמוד והחזר קאי דלא הוי לאו גרידתא דהא אית ביה קום עשה ולא לקי. [יא] ולהך לישנא הויא הכי [יב] כולה מסקנא דשמעתא: **חלבו אין.** שיהא תורם מן היפה על היפה: **גרוע לא.** מן הגרוע כגון מן הרע [יג] על היפה הוא דאינו תורם והיינו מילתא דקאמר רחמנא לא ליעביד. ולאו משום דהוי לאו ממש אלא לאו הבא מכלל עשה הוא: **תרומתו תרומה.** אלמא דמהני וקשיא לרבא דאמר לא מהני: **ולאביי.** דאמר דכל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד מהני הכא בתורם מן הרעה על היפה למאי הלכתא איצטריך למכתב ולא תשאו עליו חטא דמשמע דמהני (י): (כא) **המובחר.** תורם מן היפה: **חוטא לא מיקרי.** דליכא אלא איסורא בעלמא: **קמ"ל.** ולא תשאו עליו חטא דאפי' חוטא מיקרי: **ליתן חלב לזה וחלב לזה.** דלהכי כתיב חלב חלב תרי זימני חד בתירוש וחד ביצהר לאשמועינן דיתן חלב לזה שיפריש בפני עצמו מן המובחר של זה כגון ממין על מינו דהיינו יצהר על יצהר: **וחלב לזה.** מתירוש על תירוש ולא ממין על שאינו מינו כגון מיצהר על תירוש ומתירוש על יצהר: **אין תרומתו תרומה אלמא לא מהני וקשיא לאביי.** דאמר מהני: **שאני התם דאמר קרא ראשיתם.** כלומר דשנה עליו הכתוב לעכב דלא יתרום ממין על שאינו מינו ואהכי אם תרם לא מהני: **וכן אמר רבי אילעא.** דלהכי לא מהני משום דראשיתם כתיב דשנה עליו הכתוב לעכב: **ולרבא.** דאמר לא מהני לדידיה למאי איצטריך למכתב ראשיתם משום דלא מהני: **אמר לך רבא** איצטריך למכתב ראשיתם דאי לא הוה אמינא חלב חלב אין תורמין מזה על זה: ה"ג **אבל תירוש ודגן דחד חלב כתיב בהו.** כלומר דבין תירוש ודגן לא כתיב אלא חד חלב דכתיב וכל חלב תירוש ודגן אימא דמלי תרם מהאי אהאי מדגן על תירוש ומתירוש על דגן ודגן על דגן [כב] דכולהו מיני דגנים [ל]מזה על זה כגון חטה על שעורה להכי הדר כתב רחמנא ראשיתם כו': **חרמי כהנים.** חרמי ישראל הניתנים לכהנים: **אלמא לא מהניא.** דאם פדאן לא עשה ולא כלום כדקתני אין להם פדיון: **בהווייתו**[כג] . שאינו יוצא לחולין על ידי פדיון:

בבכור

מיתיבי אונס שגירש אם ישראל הוא מחזיר ואינו לוקה. וס"ד דהשתא הא דאינו לוקה לאו מטעם ניתוק הוא אלא משום דלא מהניא גירושין דהא צריך להחזירה ואי אמרת כיון דעבר אמימרא דרחמנא לקי הא נמי לילקי ותיובתא דרבא בשלמא לאביי ניחא דמשום הכי לא לקי דלא מהני מעשיו [יד] וא"ת כיון דלא מהני גירושין ליחייב הבא עליה משום אשת איש אפי' קודם חזרה וכהן נמי אמאי לוקה ואינו מחזיר הוה לן למימר דלא חל הגט כלל וי"ל דאיתקש גירושין למיתה כדאמר פרק קמא דקידושין איתקש מיתה לגירושין ה"נ איתקש גירושין למיתה מה מיתה מוציאה מרשות הבעל אף גירושין כו' ומיהו להכי לא מהני שאין שילוח זה לכל ימיו שהרי הוא צריך להחזירה ולא אסיק אדעתיה עתה דכל ימיו הוי ניתוק משום דהוי לאו שקדמו עשה ומש"ה פריך לרבא כיון דלא מהני ליקלי: **אמר** לך רבא שאני התם דאמר קרא כל ימיו כל ימיו בעמוד והחזיר קאי. והוי ניתוק גמור ואין זה לאו שקדמו עשה דלהכי איצטריך כל ימיו שאין שילוח זה כל ימיו וה"ק קרא לא יוכל לשלחה ואם שלחה לא יהא שילוח זה כל ימיו שהרי הוא צריך להחזירה ואע"ג דאפשר להעמיד כל ימיו בלא שילוח מ"מ כיון דלא כתיב לו תהיה לאשה כל ימיו וכתיב כל ימיו לאחר לא יוכל לשלחה שמע מינה דלניתוק נלאו כתביה דזה הכלל דכל היכא דיש הוכחה בקרא דעשה קאי אחר הלאו אין זה לאו שקדמו עשה אבל אלו תהיה לאשה בלא כל ימיו לא הוה דייק ליה בניתוק שהרי לו תהיה לאשה מיירי בלא שילוח: **אם** אינו קדוש נשיאות חטא למה. וא"ת ניחא דנשיאות חטא הוי משום דעבר אמימרא דרחמנא [ג]ואומר רבינו שמשון משנ"ץ דה"פ אם אינו קדוש נשיאות חטא למה כתיב בלאו הכי נמי ידעינן דיש בו נשיאות חטא מדכתיב מכל חלבו דמשמע חלבו אין גירועין לא (כא): **שאני** התם דאמר קרא ראשיתם ראשית לזה וראשית לזה. וא"ת והרי נריש פ' בתרא דבכורות (דף נד:) דריש אביי האי קרא למעוטי דגן ודגן וי"ל דהך דרשא דהתם מראשית אתיא והך דהכא מראשיתם (ב): **ולרבא** אי לאו דאמר רחמנא ראשיתם כו'. וא"ת והא בפרק בתרא דבכורות (שם) אמר [ו]בלא ראשיתם נמי כל משמע דגן אחד לא מלית אמרת וצ"ל דהך סוגיא דהכא אתיא כמאן דאמר דראשית איצטריך שפיר לדגן ודגן:

לג א מיי' פ"א מהל' נערה בתולה הל"ו:
לד ב מיי' פ"ה מהל' תרומות הל"ג [טוש"ע יו"ד סימן שלא סעיף נג]:
לה ג מיי' שם הל"ב [טוש"ע שם]:
לו ד מיי' פ"ו מהל' ערכין הל"ד:

* * *

תורה אור השלם

1. וְנָתַן הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִמָּהּ לַאֲבִי הַנַּעֲרָ חֲמִשִּׁים כָּסֶף וְלוֹ תִהְיֶה לְאִשָּׁה תַּחַת אֲשֶׁר עִנָּהּ לֹא יוּכַל שַׁלְּחָהּ כָּל יָמָיו: דברים כב כט
2. מִכֹּל מַתְּנֹתֵיכֶם תָּרִימוּ אֵת כָּל תְּרוּמַת יְיָ מִכָּל חֶלְבּוֹ אֶת מִקְדְּשׁוֹ מִמֶּנּוּ: במדבר יח כט
3. וְלֹא תִשְׂאוּ עָלָיו חֵטְא בַּהֲרִימְכֶם אֶת חֶלְבּוֹ מִמֶּנּוּ וְאֶת קָדְשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא תְחַלְּלוּ וְלֹא תָמוּתוּ: במדבר יח לב
4. כֹּל חֵלֶב יִצְהָר וְכָל חֵלֶב תִּירוֹשׁ וְדָגָן רֵאשִׁיתָם אֲשֶׁר יִתְּנוּ לַייָ לְךָ נְתַתִּים: במדבר יח יב
5. אַךְ כָּל חֵרֶם אֲשֶׁר יַחֲרִם אִישׁ לַייָ מִכָּל אֲשֶׁר לוֹ מֵאָדָם וּבְהֵמָה וּמִשְּׂדֵה אֲחֻזָּתוֹ לֹא יִמָּכֵר וְלֹא יִגָּאֵל כָּל חֵרֶם קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הוּא לַייָ: ויקרא כז כח

* * *

מוסף רש"י

דאמר קרא כל ימיו. לא הוה ליה למיכתב אלא לא יוכל לשלחה, מאי כל ימיו, הכי קאמר לא תהא בשילוחיה כל ימיו אלא ימורנה, ועל כרחך עמוד והחזר קאמר, והכי קאמר ולו תהיה לאשה אם שלחה, שלא יהו שילוחיה לכל ימיו, הרי העשה אחר העברת הלאו (מכות טו.) שב"ד כופין אותו להחזירה ואינו לוקה על שילוחו, שנתקו הכתוב לעשה של עמוד והחזר (גיטין צ.). ליתן חלב לזה וחלב לזה. היינו תרומה ומעשר, כדכתיב (במדבר יח) בהרימכם את חלבו ממנו, וקאמר רחמנא שיתן מכל אחד מעשרותיו בפני עצמו [illegible]

* * *

שיטה מקובצת

[illegible]

מסורת הש"ס

א) [לעיל ד:] מכות טו., ב) [גיטין ל. מכות שם], ג) תרומות פ"ב משנה ו, ד) קדושין מו: ב"מ נו. יבמות פט: ב"ב פד: [וקמג.], ה) תרומות פ"ב משנה ד בכורות נג: ע"ש, ו) [בכורות נד:], ז) [מלת לקי למחוקה צריך תיקון ועי' בפרש"י דהכא ד"ה ה"ג], ח) ערכין כח:, ט) [צ"ל להם פדיון וכ"ה מרש"י דהכא וכ"ה במשנה דערכין כח:], י) שילקה דהוי ליה לאונס כו' צ"ק, כ) גי' צ"ק ותורמים מזה, ל) [ועי' תוס' קדושין מו: ד"ה אם אינו ותוס' ב"מ נו. ד"ה נשיאות], מ) [ועי' ביתר ביאור תוס' בכורות נד: ד"ה אמר אביי], נ) צ"ל בלא ראשיתם נמי לא מלית אמרת ודגן משמע כל דגן אחד וצ"ל דהך וכו'. צ"ק.

* * *

הגהות הב"ח

(א) גמ' קתני מיהת אם ישראל: (ב) שם דה"ל אונס לאו גרידא דכתיב: (ג) שם דאמר קרא ראשיתם כצ"ל וכן בכל העמוד: (ד) שם חלב הוא דאין תורמין: (ה) רש"י ד"ה הא נמי לילקי וכו' דעבד שצריך להחזירה: (ו) ד"ה ולאביי וכו' דלא מהני דצריך להחזירה: (ז) ד"ה איסורא דעבד ליה שגרשה וכו' ואי בעי: (ח) ד"ה ל"א כו' תיובתא לאביי וכו' דלא מהני דצריך להחזירה וכו' קתני הכא דצריך להחזירה: (ט) ד"ה דהוה ליה וכו' דלילקי משום דהוה ליה אונס עובר אלאו: (י) ד"ה ולאביי וכו' דמהני הס"ד ואח"כ מ"ה עביד מצוה מן המובחר:

* * *

הגהות הגר"א

[א] גמ' אם ישראל הוא מחזיר ואינו לוקה. אף אם אינו מחזיר [כצ"ל לאביי ולפרש"י נ"ק אף לרבא וגם לפי' תוס' למ"ד בטלו ולא בטלן (ולאביי אי לאו וכו' צ"ל ולאביי וכן לקמן אבל ולרבא אי לאו כו'. צ"ל ורבא ודישנא דליסנא נקיט): [ב] שם דגן ודגן עד תירוש ודגן [illegible]

* * *

רבינו גרשום

ולאביי. כיון דלא מהני [illegible]

ואינו לוקה לטעמא דאביי דאמר אי עביד מהני ליהני הכא ולא ליחזיר ולילקי אמר לך אביי משום הכי לא [illegible] כי הא בעלמא מהני: ורבא. דאמר דלא מהני לקי משום דעבר אמימרא ורחמנא למאי איצטריך למכתב [illegible] רחמנא כל ימיו הוה אמינא נלקי ונהדר כו': אלמא לא מהני דאם תרם אין תרומתו תרומה: ולרבא דאמר [illegible]

יט] להכי לא מהני משום: כ] אונס לאו גרידא דעובר: כא] מה"ד מן המובחר לתרום של היפה הס"ד: כב] [illegible] יהא שאינו: כג] וא"ת לרבא דאמר לא מהני אפילו ריח הגט לא יוצא בו וצ"ל דודאי ידע קרא כל ימיו [illegible] וצריך להחזיר אבל לא היה סבור דקרינן ליה ניתק לעשה מדלא כתיב לא יוכל לשלחה ואם שלח יחזיר ומש"ה [illegible]